

กฎหมายเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงและการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินภายในประเทศ

นายอรรถสิทธิ์ กันมล*

๑. บทนำ : ความเป็นมา หลักการ และแนวคิดของกฎหมายเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคง และการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินภายในประเทศ

พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อป้องกันและรักษาความมั่นคงของประเทศ รวมทั้งแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินที่เกิดขึ้นภายในประเทศ โดยพระราชบัญญัติทั้งสามฉบับข้างต้น มีความเป็นมา หลักการ และแนวคิดที่ทั้งเหมือนและแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย และระดับความเข้มข้นของมาตรการตามที่กำหนดไว้ในแต่ละกฎหมาย ดังต่อไปนี้

๑.๑ พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

๑.๑.๑ ความเป็นมา

กฎอัยการศึกเป็นกฎหมายที่มีมานานแล้วและมีปรากฏทั้งในประเทศ แลยุโรปและประเทศแถบเอเชีย รวมทั้งประเทศไทยด้วย จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ พบว่า ประเทศไทยประกาศใช้กฎอัยการศึกเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ กฎอัยการศึก ร.ศ. ๑๒๖ ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๕๐ ปีที่ประเทศไทย เสียเอกราชทางศาล ในขณะนั้น นายยอร์ช ปาร์ดู ที่ปรึกษากฎหมายของรัฐบาลไทยชาวฝรั่งเศส ได้ร่างพระธรรมนูญศาลทหารบก ร.ศ. ๑๒๖ (พ.ศ. ๒๔๕๐) ในเนื้อความกฎหมายฉบับนี้มีส่วนพิเศษว่า ด้วยศาลทหารบกเมื่อได้มีการประกาศให้ใช้กฎอัยการศึก จึงจำเป็นต้องร่างกฎหมายว่าด้วย กฎอัยการศึกออกรมารองรับ จึงเป็นที่มาของพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก ร.ศ. ๑๒๖ ซึ่งมีเพียง ๘ มาตรา โดยถอดแบบออกมาจากกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึกของประเทศฝรั่งเศส^๑

ต่อมา พระราชบัญญัติดังกล่าวได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติ กฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ โดยเหตุผลในพระราชปรารภของกฎหมายแจ้งไว้ว่า “มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทรฯ ให้ประกาศทราบทั่วกันว่ากฎอัยการศึกซึ่งได้ตราเป็นพระราชบัญญัติไว้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๐ (ร.ศ. ๑๒๖) นั้น อำนาจเจ้าพนักงานฝ่ายทหารที่จะกระทำการใด ๆ ยังหาตรงกับระเบียบ พิชัยสงคราม อันต้องการของความเรียบร้อยปราศจากภัย ซึ่งจะมีมาจากภายนอก หรือเกิดขึ้น ภายในได้โดยสะดวกไม่ บัดนี้สมควรแก้ไขกฎอัยการศึกและเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับกาลสมัย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกกฎอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๕๐ (ร.ศ. ๑๒๖) นั้นเสีย และให้ใช้ กฎอัยการศึกซึ่งได้ตราเป็นพระราชบัญญัติขึ้นใหม่”

* ผู้อำนวยการกองกฎหมายการบริหารราชการแผ่นดิน สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^๑สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, กฎอัยการศึก, (พิมพ์ครั้งที่ ๑ : กรุงเทพฯ สำนักงานการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สิงหาคม ๒๕๕๐), หน้า ๘ - ๙

๑.๑.๒ แนวคิดและหลักการ

การประกาศกฎอัยการศึกตามมาตรา ๑๗๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ แบ่งออกได้เป็น ๒ กรณี^๖ ได้แก่ กรณีแรก การใช้พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกส่วนหนึ่งส่วนใดของราชอาณาจักรหรือตลอดทั้งราชอาณาจักรก็ได้ และกรณีที่สอง การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ซึ่งมีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกเฉพาะแห่งเท่านั้น ซึ่งต้องเป็นไปตามกรอบที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

กฎอัยการศึกจะประกาศใช้ได้เมื่อมีเหตุอันจำเป็นที่จะรักษาความเรียบร้อยให้ปราศจากภัยซึ่งอาจจะมีมาจากภายนอก หรือซึ่งอาจจะเกิดภายในพระราชอาณาจักร^๗ เช่น ในกรณีที่มีสงครามหรือจลาจลในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก^๘ โดยเมื่อมีการประกาศใช้กฎอัยการศึกแล้ว เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจะมีอำนาจหน้าที่เหนือเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนในส่วนที่เกี่ยวกับการยุทธ การระงับปราบปราม หรือการรักษาความสงบเรียบร้อย และเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนต้องปฏิบัติตามความต้องการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร^๙ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจเต็มที่จะตรวจค้น เถลไถม ห้าม ยึด เข้าอาศัย ทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสถานที่ ชับไล่^{๑๐} รวมถึงกักตัวบุคคล^{๑๑} และศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในบางกรณีตามที่ผู้มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกประกาศระบุไว้แทนศาลพลเรือน^{๑๒}

๑.๒ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๕๘

๑.๒.๑ ความเป็นมา

พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๕๘ มีที่มาจากเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๗ เหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ปะทุขึ้นระลอกใหม่ เกิดความรุนแรงรายวัน จนกระทั่งวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๔๘ เกิดเหตุการณ์คนร้ายวางระเบิดเสาไฟฟ้าแรงสูงที่หน้าสถานีจ่ายไฟฟ้าบ้านพงย้อยไร ตำบลบันนังสาเร็ง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ทำให้เกิดไฟฟ้ามดับในเขตเมืองยะลาทั้งหมด จากนั้นกลุ่มคนร้ายที่คาดว่าไม่น้อยกว่า ๖๐ คน ได้กระจายกันก่อเหตุร้ายทั่วเมืองยะลา รวมถึงมีการโจมตีเจ้าหน้าที่ให้ตำรวจเสียชีวิตสองนาย

หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้เรียกประชุมคณะรัฐมนตรีฉุกเฉินในวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๘ โดยรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) ได้เสนอร่างพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน

^๖มาตรา ๑๗๖ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศใช้และเลิกใช้กฎอัยการศึก โดยในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศใช้กฎอัยการศึกเฉพาะแห่งเป็นการรีบด่วน เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารยอมกระทำได้ตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

^๗มาตรา ๒ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

^๘มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

^๙มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

^{๑๐}มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

^{๑๑}มาตรา ๑๕ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

^{๑๒}มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

พ.ศ. ๒๕๔๘ ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ โดยมีเหตุผลสรุปได้ว่า^๔ ในอดีตที่ผ่านมา เมื่อเกิดสถานการณ์รุนแรงขึ้นภายในประเทศ ได้มีการนำมาตราการตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นมาบูรณาการเพื่อใช้จัดการและแก้ไขเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแตกต่างกันไปแล้วแต่กรณี โดยจากเหตุการณ์กรณีพิบัติภัย พ.ศ. ๒๕๔๗ ปรากฏปัญหาว่าขาดกฎหมายที่จะนำมาดูแลแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วและเบ็ดเสร็จ กล่าวคือ เมื่อรองนายกรัฐมนตรีลงไปในพื้นที่ที่ไม่มีอำนาจที่จะบูรณาการกฎหมายต่าง ๆ ได้ เพราะกฎหมายแต่ละฉบับกำหนดอำนาจให้กับรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องหรือรักษาการตามกฎหมายเป็นกรณี ๆ ไป ดังนั้น หากเกิดเหตุการณ์พิบัติภัยขนาดใหญ่ขึ้นอีกก็จะต้องพิจารณาว่าจะใช้มาตรการตามกฎหมายใด และใครจะเป็นผู้รับผิดชอบ นอกจากนี้ เมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นต้นมา ทางราชการได้นำมาตรการต่าง ๆ มาใช้แก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น เช่น มาตรการทางการเมือง มาตรการทางทหาร มาตรการทางปกครอง มาตรการประชาสัมพันธ์และสงครามจิตวิทยา มาตรการทางศาสนา และมาตรการทางกฎหมาย ซึ่งมีบทบัญญัติกระจายอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ และมีหน่วยงานรับผิดชอบหลายหน่วยงาน เช่น รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติกฤษฎีกาศึก พุทธศักราช ๒๕๔๗ พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๕ ประมวลกฎหมายอาญา เป็นต้น แต่การปฏิบัติตามกฎหมายต่าง ๆ มีจุดอ่อนหลายประการ กล่าวคือ

(๑) การประกาศใช้กฤษฎีกาศึกกฎหมายมองว่าเป็นการใช้อำนาจและกำลังทหารไปปราบประชาชน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสังคมประชาธิปไตย และบรรยากาศสมานฉันท์

(๒) การบูรณาการกฎหมายหลายฉบับมาสู่การปฏิบัติมีความยุ่งยาก ผู้ปฏิบัติและผู้เกี่ยวข้องฝ่ายต่าง ๆ ไม่เคยชิน ทำให้การประสานงานขาดประสิทธิภาพ

(๓) กฎหมายปัจจุบันยังไม่เอื้อต่อการสั่งการแบบบูรณาการ เนื่องจากกฎหมายจะกำหนดอำนาจหน้าที่ให้กับรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง หรือรักษาการตามกฎหมายเป็นกรณี ๆ ไป

(๔) การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ยังมีความเสี่ยงต่อการถูกฟ้อง ทั้งทางแพ่ง ทางอาญา ทางปกครอง และทางวินัย

ดังนั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๕ แล้วนำบทบัญญัติบางส่วนของพระราชบัญญัติดังกล่าว รวมทั้งบทบัญญัติบางส่วนในกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมารวมไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกัน ปรับปรุงบางส่วนให้เหมาะสมและรัดกุมยิ่งขึ้น เพื่อจะได้ใช้แก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งไม่อาจใช้การบริหารราชการในรูปแบบปกติได้ และหากดำเนินการตามกระบวนการตราพระราชบัญญัติ ซึ่งขั้นตอนมากและต้องใช้เวลาอันจะไม่ทันการณ์ จึงได้มีการร่างในรูปแบบของร่างพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ เพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ ซึ่งคณะรัฐมนตรีพิจารณาและมีมติว่า การตราพระราชกำหนดการบริหารราชการแผ่นดินในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ตามที่รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) เสนอ จะเป็นการแก้ไขปัญหเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐซึ่งมีความร้ายแรงมากขึ้นจนอาจกระทบต่อเอกราชและบูรณาภาพแห่งอาณาเขตและก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในประเทศ รวมทั้งทำให้ประชาชนได้รับอันตรายหรือเดือดร้อน

^๔มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๘ https://resolution.soc.go.th/PDF_UPLOAD/2548/2046622.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๖๖)

จนไม่อาจใช้ชีวิตอย่างปกติสุข และไม่อาจแก้ไขปัญหาด้วยการบริหารราชการในรูปแบบปกติได้ และโดยที่เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วน อันมีอาจจะหลีกเลี่ยงได้ ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะและป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ ตามมาตรา ๒๑๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงได้ลงมติเห็นชอบร่างพระราชกำหนดดังกล่าว ซึ่งต่อมาได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๔๘ และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป^{๑๐} และในวันถัดไป กล่าวคือ วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๔๘ พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

๑.๒.๒ แนวคิดและหลักการ

พระราชกำหนดการบริหารราชการแผ่นดินในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นการกำหนดมาตรการในการบริหารราชการสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉินไว้เป็นพิเศษ เพื่อให้รัฐสามารถรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัย และการรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชนทั้งปวงให้กลับสู่สภาพปกติได้โดยเร็ว โดยสถานการณ์ฉุกเฉินตามพระราชกำหนดดังกล่าว มี ๒ ระดับ ได้แก่

(๑) สถานการณ์ฉุกเฉิน คือ ระดับที่มีสถานการณ์อันกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรืออาจทำให้ประเทศหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน หรือการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย การรบหรือการสงคราม ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วนเพื่อรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ผลประโยชน์ของชาติ การปฏิบัติตามกฎหมาย ความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชน การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ความสงบเรียบร้อยหรือประโยชน์ส่วนรวม หรือการป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาความเสียหายจากภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาอย่างฉุกเฉินและร้ายแรง^{๑๑}

(๒) สถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง คือ สถานการณ์ฉุกเฉินที่มีการก่อการร้าย การใช้กำลังประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน หรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการกระทำที่มีความรุนแรงกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยในชีวิตหรือทรัพย์สินของรัฐหรือบุคคล และมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันที่^{๑๒}

เมื่อปรากฏว่ามีสถานการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้นและนายกรัฐมนตรีเห็นสมควรใช้กำลังเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารร่วมกันป้องกัน แก้ไข ปราบปราม ระงับยับยั้ง ฟื้นฟูหรือช่วยเหลือประชาชน ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี มีอำนาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อบังคับใช้

^{๑๐}The Last Journalist, “15 ปี พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ๒๕๔๘ จากชายแดนใต้สู่กฎหมายคุมมืออบเมืองกรุง” <<https://themomentum.co/15-years-of-emergency-decree/>> (สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๖๖) และปิยบุตร แสงกนกกุล, “บทวิเคราะห์ พ.ร.ก.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘” <<http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=886>> (สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๖๖)

^{๑๑}มาตรา ๔ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๑๒}มาตรา ๔ วรรคหนึ่ง มาตรา ๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

ทั่วราชอาณาจักรหรือในบางเขตบางท้องที่ได้ตามความจำเป็นแห่งสถานการณ์^{๑๓} การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินให้ใช้บังคับตลอดระยะเวลาที่นายกรัฐมนตรีกำหนด แต่ต้องไม่เกินสามเดือนนับแต่วันประกาศ^{๑๔} เมื่อได้มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในเขตท้องที่ใด อำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีหรือที่เป็นผู้รักษาการตามกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการอนุญาต อนุมัติ สั่งการ บังคับบัญชา หรือช่วยในการป้องกัน แก้ไข ปรามปราม ระงับยับยั้งในสถานการณ์ฉุกเฉินหรือฟื้นฟูหรือช่วยเหลือประชาชน จะถูกโอนมาเป็นอำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีเป็นการชั่วคราว เพื่อให้การสั่งการและการแก้ไขสถานการณ์เป็นไปโดยมีเอกภาพ รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ^{๑๕} นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรียังมีอำนาจออกข้อกำหนดเพื่อห้ามกระทำการต่าง ๆ เช่น ห้ามมิให้บุคคลใดออกนอกเคหสถาน หรือห้ามมิให้มีการชุมนุมหรือมั่วสุมกัน ณ ที่ใด ๆ หรือกระทำการใดอันเป็นการยุยงให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย^{๑๖}

สำหรับกรณีที่สถานการณ์ฉุกเฉินมีการก่อการร้าย การใช้กำลังประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน หรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจะมีการกระทำที่มีความรุนแรงกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยในชีวิตหรือทรัพย์สินของรัฐหรือบุคคล และมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งแก้ไขปัญหาให้ยุติได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันที่ที่ นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศให้สถานการณ์ฉุกเฉินนั้นเป็นสถานการณ์ที่มีความร้ายแรง^{๑๗} และมีอำนาจในการประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจในการดำเนินการต่าง ๆ ที่จำเป็น เช่น จับกุมและควบคุมตัวบุคคล เรียกให้บุคคลใดมารายงานตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือ ออกคำสั่งตรวจค้น รื้อ ถอน หรือทำลายสิ่งอาคาร สิ่งปลูกสร้าง หรือสิ่งกีดขวาง เพื่อระงับเหตุการณ์ร้ายแรงให้ยุติโดยเร็ว

นอกจากนี้ พระราชกำหนดดังกล่าว ยังกำหนดคุ้มครองการดำเนินการของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัย เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ในการระงับหรือป้องกันการกระทำผิดกฎหมาย หากเป็นการกระทำที่สุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินสมควรแก่เหตุหรือไม่เกินกว่ากรณีจำเป็น^{๑๘}

๑.๓ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

๑.๓.๑ ความเป็นมา

จากสถานการณ์การเผยแพร่ “ลัทธิคอมมิวนิสต์” เข้ามาในประเทศไทยและได้มีการจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในช่วงปี ๒๔๘๕ เป็นต้นมา รัฐบาลไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๔๙๕ และดำเนินการจับกุมคอมมิวนิสต์อย่างเด็ดขาด ต่อมาในวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๐๘ ได้เกิดการปะทะกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นครั้งแรก ทำให้มีการจัดตั้งกองบัญชาการป้องกันและปรามปรามคอมมิวนิสต์ก่อนแปรสภาพเป็น “กองอำนวยการป้องกันและปรามปรามคอมมิวนิสต์ (กอ.ปค.)” รับผิดชอบ

^{๑๓}มาตรา ๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๑๔}มาตรา ๕ วรรคสอง แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๑๕}มาตรา ๗ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๑๖}มาตรา ๙ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๑๗}มาตรา ๑๑ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๑๘}มาตรา ๑๗ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

กำหนดนโยบายและแนวทางการปฏิบัติต่อกภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างมีเอกภาพ โดยรวมเอา ศักยภาพพลเรือน ตำรวจ และทหารเข้าด้วยกันตั้งแต่ผู้บังคับบัญชาระดับสูงสุดจนถึงระดับปฏิบัติ ต่อมาภายหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ รัฐบาลได้มีนโยบายแปรสภาพ กอ.ปค. เป็น “กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.)” โดยยังคงให้มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ ป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๔๙๕ และยังคงมีความรับผิดชอบในภารกิจป้องกัน และปราบปรามคอมมิวนิสต์ต่อไป กอ.รมน. เป็นหน่วยงานในลักษณะการสนธิกำลังพลเรือน ตำรวจ ทหาร จากส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อบูรณาการการปฏิบัติงานโดยไม่มีอัตรการบรรจุและแต่งตั้ง ข้าราชการประจำ กอ. รมน. ซึ่งเมื่อครบกำหนดการปฏิบัติราชการก็จะมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียน อัตรากำลังใหม่เข้าปฏิบัติงานทดแทน โดยภารกิจหลักคือการอำนวย การประสานการปฏิบัติ ระหว่างส่วนราชการ การนำแผนจากสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติมาสู่การปฏิบัติ จนกระทั่ง ภายหลังจากปี ๒๕๒๕ ภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์น้อยลง จึงมีการปรับปรุงโครงสร้างและลดขนาด กำลังพล รวมถึงบทบาทของ กอ.รมน. มาอย่างต่อเนื่อง โดยในปี ๒๕๔๔ คณะรัฐมนตรีได้ปรับลด บทบาทของ กอ.รมน. ลงเหลือเฉพาะการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้และเพิ่มบทบาท ด้านการประสานงาน

ภายหลังหมดยุคสงครามเย็น ประเทศไทยต้องเผชิญกับภัยคุกคาม รูปแบบใหม่ (non-military threats) ซึ่งกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทยโดยตรง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา และการทหาร เพื่อเป็นการป้องกัน แก้ไข ระวัง ยับยั้งสถานการณ์ ดังกล่าว คณะรัฐมนตรีจึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงในราชอาณาจักร พ.ศ. เข้าสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และต่อมา ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ โดยให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

๑.๓.๒ แนวคิดและหลักการ

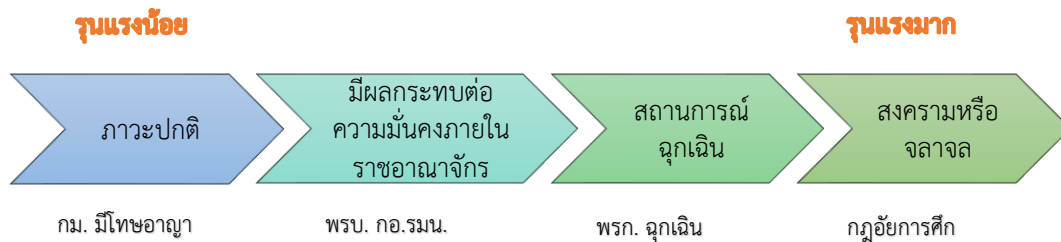
พระราชบัญญัติ การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ กำหนดให้มีหน่วยปฏิบัติงานหลัก อันได้แก่ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ราชอาณาจักร (กอ.รมน.) เพื่อรับผิดชอบดำเนินการรักษาความมั่นคงในราชอาณาจักร ตลอดจน บูรณาการและประสานการปฏิบัติร่วมกับทุกส่วนราชการ ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการป้องกันและรักษาความมั่นคง รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งในท้องถิ่นของตน เพื่อป้องกัน ภัยอันตรายที่เกิดขึ้นตั้งแต่ในยามปกติ และในยามที่เกิดสถานการณ์อันเป็นภัยต่อความมั่นคงในพื้นที่ใด พื้นที่หนึ่ง และกำหนดให้มีมาตรการและกลไกควบคุมการใช้อำนาจเป็นการเฉพาะตามระดับ ความรุนแรงของสถานการณ์ เพื่อให้สามารถแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นเอกภาพ ดังนั้น พระราชบัญญัติดังกล่าวจึงได้กำหนดภารกิจของ กอ.รมน. ไว้ ๒ ประการ ดังนี้

๑) ภารกิจในภาวะปกติ ได้แก่ ภารกิจตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรฯ เช่น การติดตาม ตรวจสอบ ประสานงาน และประเมินแนวโน้มของสถานการณ์ทั้งภายในและนอกราชอาณาจักร ที่อาจก่อให้เกิด ภัยคุกคามด้านความมั่นคงภายในราชอาณาจักร การอำนวย การรักษาความมั่นคงภายใน ราชอาณาจักรและประสานงาน และเสริมการปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ ตามแผนและแนวทางในการปฏิบัติงาน

๒) ภารกิจในภาวะไม่ปกติ ได้แก่ ภารกิจตามมาตรา ๑๕ กล่าวคือ ในกรณีที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรแต่ยังไม่มี ความจำเป็น

ต้องประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และเหตุการณ์นั้นมีแนวโน้มที่จะมีอยู่ต่อไปเป็นเวลานานทั้งอยู่ในอำนาจหน้าที่หรือความรับผิดชอบ ในการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานของรัฐหลายหน่วย คณะรัฐมนตรีจะมีมติมอบหมายให้ กอ.รมน. เป็นผู้รับผิดชอบในการป้องกัน ปราบปราม ระวัง ยับยั้ง และแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณ์ที่กระทบ ต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรนั้นภายในพื้นที่และระยะเวลาที่กำหนดได้ ทั้งนี้ ให้ประกาศ ให้ทราบโดยทั่วไป

เมื่อได้ศึกษาแนวคิดและหลักการของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคง และสถานการณ์ฉุกเฉินทั้งสามฉบับแล้ว เราจะเห็นได้แนวทางการใช้กฎหมายทั้งสามฉบับดังกล่าว ตามความรุนแรงของสถานการณ์ ดังนี้

๒. สาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงและการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ภายในประเทศ

เมื่อพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงและการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ภายในประเทศทั้งสามฉบับแล้ว จะเห็นได้ว่า กฎหมายแต่ละฉบับมีวัตถุประสงค์ เหตุแห่งการประกาศ กลไกในการประกาศและการบังคับใช้ หน่วยงานที่มีหน้าที่และอำนาจปฏิบัติภารกิจตามกฎหมาย ผลของการประกาศใช้ และเขตอำนาจการพิจารณาคดีของศาล ที่แตกต่างกัน กรณีจึงสามารถพิจารณา สาระสำคัญและรายละเอียดของกฎหมายแยกฉบับ ดังนี้

๒.๑ พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

๒.๑.๑ วัตถุประสงค์

เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยจากภัยภายในและภายนอกราชอาณาจักร หรือเมื่อเกิดสงครามหรือจลาจล

๒.๑.๒ เหตุแห่งการประกาศกฎอัยการศึก

พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ได้กำหนดเหตุ แห่งการประกาศกฎอัยการศึกเป็นสองกรณี ดังนี้

(๑) เมื่อเวลาเกิดเหตุอันจำเป็นเพื่อรักษาความเรียบร้อยปราศจากภัย ซึ่งจะมีมาจากภายนอกหรือภายในราชอาณาจักร^{๑๙}

(๒) เมื่อมีสงครามหรือจลาจลขึ้น ณ แห่งใด^{๒๐}

^{๑๙}มาตรา ๒ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

^{๒๐}มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

๒.๑.๓ ผู้มีอำนาจประกาศกฎอัยการศึกและพื้นที่ที่ใช้บังคับ

(๑) กรณีเมื่อเวลาเกิดเหตุอันจำเป็นเพื่อรักษาความเรียบร้อยปราศจากภัยซึ่งจะมีมาจากภายนอกหรือภายในราชอาณาจักร เป็นพระราชอำนาจในการประกาศใช้กฎอัยการศึกทุกมาตราหรือแต่บางมาตรา โดยกำหนดให้ใช้บังคับในส่วนใดส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรหรือทั่วราชอาณาจักรก็ได้^{๒๑} เช่น ประกาศใช้กฎอัยการศึก ลงวันที่ ๗ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๘๔ (สงครามอินโดจีน)

(๒) กรณีเมื่อมีสงครามหรือจลาจลขึ้น ณ แห่งใด เป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชาทหาร ณ ที่นั้น ซึ่งมีกำลังอยู่ใต้บังคับไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพันหรือเป็นผู้บังคับบัญชาในป้อมหรือที่มั่นอย่างใดของทหารมีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกเฉพาะในเขตอำนาจหน้าที่ของกองทหารนั้นได้ แต่จะต้องรีบรายงานให้รัฐทราบโดยเร็วที่สุด^{๒๒} เช่น ประกาศกองทัพบก ฉบับที่ ๑/๒๕๕๗ เรื่อง การประกาศใช้พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก ลงวันที่ ๒๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗ (การประชุมทางการเมืองที่มีกลุ่มผู้ไม่หวังดีสร้างสถานการณ์รุนแรงด้วยการใช้อาวุธสงครามต่อประชาชนและสถานที่สำคัญอย่างกว้างขวาง เป็นผลให้ประชาชนผู้บริสุทธิ์เสียชีวิต ได้รับบาดเจ็บและเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินอย่างต่อเนื่อง)

๒.๑.๔ หน่วยงานปฏิบัติการกิจเป็นการเฉพาะ

พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ มิได้กำหนดให้มีการจัดตั้งหน่วยงานปฏิบัติการกิจเป็นการเฉพาะ

๒.๑.๕ ระยะเวลาบังคับใช้และการสิ้นสุดของกฎอัยการศึก

ประกาศกฎอัยการศึกมีผลบังคับใช้ได้ตลอดไปจนกว่าจะได้มีการประกาศพระบรมราชโองการให้เลิกใช้กฎอัยการศึกแห่งนั้น^{๒๓}

๒.๑.๖ ผลของการประกาศกฎอัยการศึก

เมื่อได้มีการประกาศกฎอัยการศึกแล้วจะมีผลทางกฎหมาย ดังนี้

(๑) บรรดาข้อความในพระราชบัญญัติหรือบทกฎหมายใด ๆ ซึ่งขัดกับความในกฎอัยการศึกที่ใช้บังคับ ต้องระงับและใช้บทบัญญัติของกฎอัยการศึกแทน^{๒๔}

(๒) เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจเหนือเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือน ในส่วนที่เกี่ยวกับการยุทธ การระงับปราบปราม หรือการรักษาความสงบเรียบร้อยและเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนต้องปฏิบัติตามความต้องการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร^{๒๕}

(๓) เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจเต็มในการตรวจค้น เกณฑ์ ห้าม ยึด เข้าอาศัย ทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสถานที่ และขับไล่^{๒๖} ดังนี้

๑) ตรวจค้นบรรดาสิ่งซึ่งจะเกณฑ์ ต้องห้าม ต้องยึด หรือต้องเข้าอาศัยหรือมีไว้ในครอบครองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย คั่นตัวบุคคล ยานพาหนะ เคหสถาน สิ่งปลูกสร้างหรือที่ใด ๆ และไม่ว่าเวลาใด ๆ ทั้งสิ้น ตรวจข่าวสาร จดหมาย หีบห่อ หรือสิ่งอื่นใดที่ส่งหรือมีไปมา

^{๒๑}มาตรา ๒ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

^{๒๒}มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

^{๒๓}มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

^{๒๔}มาตรา ๒ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

^{๒๕}มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

^{๒๖}มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

ถึงกันในเขตพื้นที่ประกาศกฎอัยการศึก ตรวจหนังสือ สิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ ภาพ ภาพโฆษณา บทหรือคำประพันธ์^{๒๗}

๒) เกณฑ์พลเมืองให้ช่วยกำลังทหารในการป้องกันราชอาณาจักร เกณฑ์ยวดยาน สัตว์พาหนะ เสบียงอาหาร เครื่องศาสตราวุธ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ จากบุคคลหรือบริษัทใด ๆ^{๒๘}

๓) ห้ามมั่วสุมประชุมกัน ห้ามจำหน่ายแจกหนังสือ สิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ ภาพ ภาพโฆษณา บทหรือคำประพันธ์ ห้ามโฆษณา แสดงมหรสพ รับส่งวิทยุกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ ห้ามใช้ทางสาธารณะ ห้ามใช้เครื่องมือสื่อสารหรืออาวุธ เคมีภัณฑ์ ห้ามออกนอกเคหสถานในเวลาที่กำหนด ห้ามบุคคลเข้าไปหรืออาศัยในพื้นที่ทำการยุทธ การระงับปราบปราม การรักษาความสงบเรียบร้อย และห้ามกระทำหรือมีสิ่งอื่นใดตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมกำหนด^{๒๙}

๔) การยึดสิ่งของตามมาตรา ๙ มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ ถ้าฝ่ายทหารเห็นว่าจำเป็นจะยึดไว้เป็นการชั่วคราวเพื่อมิให้เป็นประโยชน์แก่ราชศัตรู หรือเป็นประโยชน์แก่ราชการทหารก็ได้^{๓๐}

๕) การเข้าอาศัยที่ใด ๆ ซึ่งราชการทหารเห็นจำเป็นจะใช้ประโยชน์ในราชการทหารแล้ว มีอำนาจอาศัยได้ทุกแห่ง^{๓๑}

๖) การทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสถานที่ คือ มีอำนาจที่เผาบ้าน และสิ่งซึ่งเห็นว่าจะเป็นกำลังแก่ราชศัตรู มีอำนาจที่จะสร้างที่มั่นหรือดัดแปลงภูมิประเทศหรือหมู่บ้านเมืองหรือเตรียมการป้องกันรักษา ตามความเห็นชอบของฝ่ายทหารได้ทุกอย่าง^{๓๒}

๗) การจับไล่ เมื่อมีความสงสัยอย่างหนึ่งอย่างใดหรือจำเป็นแล้วมีอำนาจที่จะจับไล่ผู้ซึ่งไม่มีภูมิลำเนาอาศัยเป็นหลักฐาน หรือเป็นผู้มาอาศัยในตำบลนั้นชั่วคราวให้ออกไปจากเมืองหรือตำบลนั้นได้^{๓๓}

๘) กรณีสงสัยว่าบุคคลใดจะเป็นราชศัตรูหรือได้ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้ หรือต่อคำสั่งของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจกักตัวบุคคลนั้นไว้เพื่อการสอบถามหรือตามความจำเป็นของทางราชการทหารได้ แต่ต้องกักไว้ไม่เกินกว่าเจ็ดวัน และจะร้องขอค่าเสียหายหรือค่าปรับจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารไม่ได้^{๓๔}

๒.๑.๗ ความคุ้มครองสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

ในกรณีที่มีความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดเกิดขึ้นจากการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารตามมาตรา ๘ และมาตรา ๑๕ (ตรวจค้น เกณฑ์ ห้าม ยึด อาศัย ทำลาย และเปลี่ยนแปลง จับไล่) บุคคลหรือบริษัทใด ๆ จะเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าปรับอย่างใดอย่างหนึ่ง

^{๒๗}มาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

^{๒๘}มาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

^{๒๙}มาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

^{๓๐}มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

^{๓๑}มาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

^{๓๒}มาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

^{๓๓}มาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

^{๓๔}มาตรา ๑๕ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

จากเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารไม่ได้^{๓๕} อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ซึ่งจะได้รับการคุ้มครองตามมาตรานี้ ศาลปกครองสงขลาเคยมีคำพิพากษา คดีหมายเลขแดงที่ ๑๔/๒๕๕๕ สรุปความได้ว่า บทบัญญัติดังกล่าวเพียงคุ้มครองเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารที่ได้ใช้อำนาจหน้าที่ไปโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น มิได้หมายความว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารใช้อำนาจไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นการละเมิดต่อบุคคลอื่นแล้วจะไม่ต้องรับผิดชอบแต่อย่างใด^{๓๖}

๒.๑.๘ เขตอำนาจการพิจารณาคดีของศาล

(๑) ในเขตประกาศใช้กฎอัยการศึก ศาลพลเรือนมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างปกติ เว้นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลอาญาศึก และผู้มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกมีอำนาจประกาศให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งการกระทำผิดเกิดขึ้นในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึกและในระหว่างที่ใช้กฎอัยการศึกตามที่ระบุไว้ในบัญชีต่อท้ายพระราชบัญญัตินี้ทุกข้อหรือแต่บางข้อ และหรือบางส่วนของข้อใดข้อหนึ่งได้ ทั้งมีอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกประกาศดังกล่าวได้ด้วย^{๓๗}

(๒) คดีอาญาใดที่เกิดขึ้นในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึกมีเหตุพิเศษเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน ผู้บัญชาการทหารสูงสุดจะสั่งให้พิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้นในศาลทหารก็ได้^{๓๘}

๒.๑.๙ บทกำหนดโทษ

พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ไม่ได้กำหนดโทษอาญาไว้เป็นการเฉพาะ การพิจารณาความผิดและโทษเกี่ยวกับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้จึงต้องบังคับใช้กฎหมายตามปกติ เช่น ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายอาญาทหาร

๒.๒ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

๒.๒.๑ วัตถุประสงค์

เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และปกป้องภัยพิบัติสาธารณะอย่างร้ายแรงในภาวะคับขัน

๒.๒.๒ เหตุแห่งการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน

พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้กำหนดเหตุแห่งการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นสองกรณี ดังนี้

(๑) **กรณีสถานการณ์ฉุกเฉิน** คือ เมื่อปรากฏว่ามีสถานการณ์ฉุกเฉินซึ่งหมายถึง สถานการณ์อันกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรืออาจทำให้ประเทศหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน หรือการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา การรบหรือการสงคราม ซึ่งจำเป็นต้องมี

^{๓๕}มาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

^{๓๖}ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, “ความเห็นทางกฎหมายต่อความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ภายใต้กฎอัยการศึก” <<https://tlhr2014.com/archives/83>> (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๖)

^{๓๗}มาตรา ๗ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

^{๓๘}มาตรา ๗ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

มาตรการเร่งด่วนเพื่อรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ผลประโยชน์ของชาติ การปฏิบัติตามกฎหมายความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชน การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ความสงบเรียบร้อยหรือประโยชน์ส่วนรวม หรือการป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาความเสียหายจากภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาอย่างฉุกเฉินและร้ายแรง เกิดขึ้น และนายกรัฐมนตรีเห็นสมควรใช้กำลังเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือน หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ร่วมกันป้องกัน แก้ไข ปราบปราม ระงับ ยับยั้ง ฟืนฟู หรือช่วยเหลือประชาชน^{๓๙}

(๒) กรณีสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง คือ เมื่อสถานการณ์ฉุกเฉินมีการก่อการร้าย การใช้กำลังประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน หรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า มีการกระทำที่มีความรุนแรงกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยในชีวิตหรือทรัพย์สินของรัฐหรือบุคคล และมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งแก้ไขปัญหาคือเหตุให้ยุติได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันที่^{๔๐}

๒.๒.๓ ผู้มีอำนาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินและพื้นที่ที่ใช้บังคับ

(๑) กรณีสถานการณ์ฉุกเฉิน นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทั่วราชอาณาจักรหรือในบางเขตบางท้องที่ได้ตามความจำเป็นแห่งสถานการณ์ เช่น ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ (เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙) อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เมื่ออาจขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีได้ทันที่^{๔๑} ให้ประกาศไปก่อนแล้วดำเนินการให้ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีภายในสามวัน เช่น ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร ลงวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑ (เพื่อแก้ไขปัญหาการชุมนุมทางการเมือง) ทั้งนี้ หากมิได้ดำเนินการขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีภายในเวลาที่กำหนด หรือคณะรัฐมนตรีไม่ให้ความเห็นชอบ ให้การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินดังกล่าวเป็นอันสิ้นสุดลง โดยนายกรัฐมนตรีต้องประกาศยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้น^{๔๒}

(๒) กรณีสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง คือ นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทั่วราชอาณาจักรหรือในบางเขตบางท้องที่ได้ตามความจำเป็นแห่งสถานการณ์ เช่น ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ในเขตท้องที่จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดยะลา ลงวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ (เพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้) อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เมื่ออาจขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีได้ทันที่^{๔๓} ให้ประกาศไปก่อนแล้วดำเนินการให้ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีภายในสามวัน เช่น ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร ลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ (เพื่อแก้ไขปัญหาความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการชุมนุมของกลุ่มคณะราษฎร) ทั้งนี้ หากมิได้ดำเนินการขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีภายในเวลาที่กำหนด หรือคณะรัฐมนตรีไม่ให้ความเห็นชอบ ให้การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มี

^{๓๙}มาตรา ๔ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๐}มาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๑}มาตรา ๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

ความร้ายแรงดังกล่าวเป็นอันสิ้นสุดลง โดยนายกรัฐมนตรีต้องประกาศยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้น^{๔๒}

๒.๒.๔ หน่วยงานปฏิบัติภารกิจเป็นการเฉพาะ

ในกรณีที่มีความจำเป็น คณะรัฐมนตรีอาจให้มีการจัดตั้งหน่วยงานพิเศษขึ้นเป็นการเฉพาะเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้เป็นการชั่วคราวจนกว่าจะยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน^{๔๓} เช่น การจัดตั้งศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน (ศอฉ.) ซึ่งในทางปฏิบัติที่ผ่านมาจะมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารหรือตำรวจเป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลักในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน จะมีเฉพาะกรณีการจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) เท่านั้นที่มอบหมายหน่วยงานหลักในหลายด้าน ได้แก่ ด้านสาธารณสุข ด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เข้าร่วมอยู่ในโครงสร้างของหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาสถานการณ์ฉุกเฉิน

๒.๒.๕ ระยะเวลาบังคับใช้และการสิ้นสุดของประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน

ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินและประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงมีผลบังคับใช้ได้ตลอดระยะเวลาที่นายกรัฐมนตรีกำหนด แต่ต้องไม่เกินสามเดือนนับแต่วันประกาศ ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องขยายระยะเวลา นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศขยายระยะเวลาการใช้บังคับออกไปอีกเป็นคราว ๆ คราวละไม่เกินสามเดือน เช่น ประกาศ เรื่อง การขยายระยะเวลาการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในเขตท้องที่จังหวัดนราธิวาส ยกเว้นอำเภอศรีสาคร อำเภอสุไหงโก-ลก อำเภอแว้ง และอำเภอสุคีริน จังหวัดปัตตานี ยกเว้นอำเภอยะหริ่ง อำเภอมายอ อำเภอไม้แก่น และอำเภอแม่ลาน และจังหวัดยะลา ยกเว้นอำเภอเบตง และอำเภอกาบัง ลงวันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ ทั้งนี้ เมื่อสถานการณ์ฉุกเฉินสิ้นสุดลงแล้ว นายกรัฐมนตรีต้องประกาศยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้น^{๔๔}

อนึ่ง ในกรณีที่ครบกำหนดระยะเวลาตามประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินดังกล่าวโดยไม่มีกรขยายเวลาการใช้บังคับต่อไป นายกรัฐมนตรีก็ต้องมีการประกาศยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้น เช่น ประกาศ เรื่อง ยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร ประกาศ ข้อกำหนด และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง ลงวันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕

๒.๒.๖ ผลของการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน

เมื่อได้มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงแล้วจะมีผลทางกฎหมาย ดังนี้

(๑) กรณีสถานการณ์ฉุกเฉิน

๑) คณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศให้บรรดาอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งหรือหลายกระทรวง หรือที่เป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย หรือที่มีอยู่ตามกฎหมายใดก็ตาม เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการอนุญาต อนุมัติสั่งการ บังคับบัญชา หรือช่วยในการป้องกัน แก้ไข ปราบปราม ระงับ ยับยั้ง หรือฟื้นฟูหรือช่วยเหลือประชาชน โอนมาเป็น

^{๔๒}มาตรา ๕ มาตรา ๖ วรรคสอง และมาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๓}มาตรา ๗ วรรคห้า แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๔}มาตรา ๕ วรรคสอง และวรรคสาม แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

อำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีเป็นการชั่วคราว เพื่อให้การสั่งการและการแก้ไขสถานการณ์เป็นไปโดยมีเอกภาพ รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามประกาศที่คณะรัฐมนตรีกำหนด^{๔๕}

๒) นายกรัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้ และปฏิบัติงานตามกฎหมายที่ได้รับโอนมาเป็นอำนาจของนายกรัฐมนตรีและอาจมอบหมายให้ส่วนราชการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนั้นยังคงใช้อำนาจหน้าที่เช่นเดิมต่อไปก็ได้ แต่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่นายกรัฐมนตรีกำหนด^{๔๖} ทั้งนี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และมีอำนาจหน้าที่เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ ตามที่นายกรัฐมนตรีประกาศกำหนด^{๔๗}

๓) นายกรัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการพลเรือน ตำรวจ ทหาร ซึ่งมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดี ผู้บัญชาการตำรวจ แม่ทัพ หรือเทียบเท่า เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่และกำหนดให้เป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน

อย่างไรก็ดี ในการปฏิบัติหน้าที่ทางทหาร ให้เป็นไปตามกฎระเบียบ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับการใช้กำลังทหาร แต่จะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินการที่ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบกำหนด^{๔๘}

๔) นายกรัฐมนตรีอาจมอบอำนาจให้รองนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้ใช้อำนาจตาม ๑) ๒) และ ๓) แทน หรือมอบหมายให้เป็นผู้กำกับการปฏิบัติงานส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง พนักงานเจ้าหน้าที่ตาม ๒) หัวหน้าผู้รับผิดชอบตาม ๓) และหน่วยงานหน่วยงานพิเศษ และให้ถือว่าเป็นผู้บังคับบัญชาหัวหน้าผู้รับผิดชอบ ข้าราชการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง^{๔๙}

๕) เพื่อประโยชน์ในการประสานการปฏิบัติงานในพื้นที่ที่ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินให้เป็นไปด้วยความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพเหตุการณ์และความเป็นอยู่ของประชาชนในเขตพื้นที่ นายกรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายอาจมีคำสั่งแต่งตั้งคณะบุคคลหรือบุคคลเป็นที่ปรึกษาในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเป็นผู้ช่วยพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้ได้และได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่^{๕๐}

๖) ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินให้ยุติลงได้โดยเร็วหรือป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงมากขึ้น นายกรัฐมนตรีมีอำนาจออกข้อกำหนด^{๕๑} ดังนี้

^{๔๕}มาตรา ๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๖}มาตรา ๗ วรรคสาม แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๗}มาตรา ๑๕ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๘}มาตรา ๗ วรรคสี่ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๔๙}มาตรา ๗ วรรคหก แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๕๐}มาตรา ๘ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๕๑}มาตรา ๙ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

ก) ห้ามมิให้บุคคลใดออกนอกเคหสถานในเวลาที่กำหนด เว้นแต่ได้รับอนุญาตหรือเป็นบุคคลซึ่งได้รับการยกเว้น

ข) ห้ามมิให้ชุมนุมหรือมั่วสุมกัน ณ ที่ใด ๆ หรือกระทำการใด อันเป็นการยุยงให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย

ค) ห้ามการเสนอข่าว การจำหน่าย หรือทำให้แพร่หลายซึ่ง หนังสือ สิ่งพิมพ์ หรือสื่ออื่นใดที่มีข้อความอันอาจทำให้ประชาชนหวาดกลัวหรือเจตนาบิดเบือนข้อมูล ข่าวสารทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสถานการณ์ฉุกเฉินจนกระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือความสงบ เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนทั้งในเขตพื้นที่ประกาศหรือทั่วราชอาณาจักร

ง) ห้ามการใช้เส้นทางคมนาคม หรือการใช้นพาหนะหรือ กำหนดเงื่อนไขการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้นพาหนะ

จ) ห้ามการใช้อาคารหรือเข้าไป หรืออยู่ในสถานที่ใด ๆ

ฉ) ให้อพยพประชาชนออกจากพื้นที่ที่กำหนด เพื่อความปลอดภัย หรือห้ามผู้ใดเข้าไปในพื้นที่ที่กำหนด

การกำหนดเงื่อนไข เงื่อนไข ในการปฏิบัติตามข้อกำหนด หรือการปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนเกินสมควร แก่เหตุ

(๒) กรณีสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง

เมื่อมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงแล้ว นอกจากอำนาจในกรณีที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินแล้ว นายกรัฐมนตรีมีอำนาจออก ประกาศ^{๕๒} ดังนี้ด้วย

๑) ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมและควบคุมตัว บุคคลที่สงสัยว่า จะเป็นผู้ร่วมกระทำการให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือเป็นผู้ใช้ ผู้โฆษณา ผู้สนับสนุน การกระทำเช่นนั้น หรือปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้ เท่าที่มีเหตุ จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้บุคคลนั้นกระทำการหรือร่วมมือกระทำการใด ๆ อันจะทำให้เกิดเหตุการณ์ ร้ายแรง หรือเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการระงับเหตุการณ์ร้ายแรง

ในการจับกุมและควบคุมตัวบุคคลที่ต้องสงสัยตามประกาศนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจหรือศาลอาญาเพื่อขออนุญาตดำเนินการ เมื่อได้รับอนุญาตจากศาลแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมและควบคุมตัวได้ไม่เกินเจ็ดวัน และต้องควบคุมไว้ในสถานที่ที่กำหนด ซึ่งไม่ใช่สถานีตำรวจ ที่คุมขัง ทัณฑสถาน หรือเรือนจำ โดยจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นในลักษณะเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องควบคุมตัว ต่อเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องร้องขอต่อศาลเพื่อขยาย ระยะเวลาการควบคุมตัวต่อได้อีกคราวละเจ็ดวัน แต่รวมระยะเวลาควบคุมตัวทั้งหมดต้องไม่เกินกว่า สามสิบวัน เมื่อครบกำหนดแล้ว หากจะต้องควบคุมตัวต่อไป ให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่จัดทำรายงานเกี่ยวกับการจับกุมและควบคุมตัว บุคคลนั้นเสนอต่อศาลที่มีคำสั่งอนุญาต และจัดสำเนารายงานนั้นไว้ ณ ที่ทำการของพนักงาน

^{๕๒}มาตรา ๑๑ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

เจ้าหน้าที่ เพื่อให้ญาติของบุคคลนั้นสามารถดูรายงานดังกล่าวได้ตลอดระยะเวลาที่ควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้^{๕๓}

๒) ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจออกคำสั่งให้บุคคลใดมารายงานตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือมาให้ถ้อยคำหรือส่งมอบเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ฉุกเฉิน

๓) ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจออกคำสั่งยึดหรืออายัดอาวุธ สินค้า เครื่องอุปโภคบริโภค เคมีภัณฑ์ หรือวัตถุอื่นใด ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้หรือจะใช้สิ่งนั้นเพื่อกระทำการหรือสนับสนุนการกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน

๔) ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจออกคำสั่ง ตรวจสอบ รื้อถอน ทำลายอาคาร ตามความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อระงับเหตุการณ์ร้ายแรงให้ยุติโดยเร็ว และหากปล่อยเนิ่นช้า จะทำให้ไม่อาจระงับเหตุการณ์ได้ทันที่

๕) ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจออกคำสั่งตรวจสอบจดหมาย หนังสือ สิ่งพิมพ์ โทรศัพท์ วิทยุ ยับยั้งการติดต่อสื่อสารใด โดยปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษโดยอนุโลม

๖) ประกาศห้ามมิให้กระทำการใด ๆ หรือสั่งให้กระทำการใด ๆ เท่าที่จำเป็นแก่การรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยของประชาชน

๗) ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจออกคำสั่งห้ามมิให้ผู้ใดออกไปนอกราชอาณาจักร เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า การออกไปนอกราชอาณาจักรจะเป็นการกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยของประเทศ

๘) ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจสั่งการให้คนต่างด้าวออกไปนอกราชอาณาจักร ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เป็นผู้สนับสนุนการกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้ โดยให้นำกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

๙) ประกาศให้การซื้อ ขาย ใช้ หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งอาวุธ สินค้า เวชภัณฑ์ เครื่องอุปโภคบริโภค เคมีภัณฑ์ หรือวัสดุอุปกรณ์อย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งอาจใช้ในการก่อความไม่สงบหรือก่อการร้าย ต้องรายงานหรือได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือปฏิบัติตามเงื่อนไขที่นายกรัฐมนตรีกำหนด

๑๐) ออกคำสั่งให้ใช้กำลังทหารเพื่อช่วยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือตำรวจระงับเหตุการณ์ร้ายแรงหรือควบคุมสถานการณ์ให้เกิดความสงบโดยด่วน ทั้งนี้ ในการปฏิบัติหน้าที่ของทหาร ให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้ โดยการใช้อำนาจหน้าที่ของฝ่ายทหารจะทำได้ในกรณีใดได้เพียงใด ให้เป็นไปตามเงื่อนไขและเงื่อนไขเวลาที่นายกรัฐมนตรีกำหนด แต่ต้องไม่เกินกว่ากรณีที่มีการใช้กฎอัยการศึก

อนึ่ง เมื่อเหตุการณ์ร้ายแรงดังกล่าวยุติลงแล้ว นายกรัฐมนตรีต้องประกาศยกเลิกประกาศตามมาตรา^{๕๔}นี้โดยเร็ว

^{๕๓}มาตรา ๑๒ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

๒.๒.๗ ความคุ้มครองเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

พนักงานเจ้าหน้าที่และผู้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้ ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัย เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ หากเป็นการกระทำที่สุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินสมควรแก่เหตุ หรือไม่เกินกว่ากรณีจำเป็น แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ได้รับความเสียหายที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากทางราชการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางละเมิด^{๕๔}

๒.๒.๘ เขตอำนาจการพิจารณาคดีของศาล

บรรดาข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำตามพระราชกำหนดนี้ ไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครอง^{๕๕} ดังนั้น การดำเนินคดีใด ๆ อันเนื่องมาจากข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำตามพระราชกำหนดนี้ จึงอยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม

๒.๒.๙ บทกำหนดโทษ

ผู้ใดฝ่าฝืนข้อกำหนด ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามมาตรา ๙ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ หรือมาตรา ๑๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ^{๕๖}

๒.๓ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

๒.๓.๑ วัตถุประสงค์

เพื่อป้องกัน ปรามปราม ระงับ ยับยั้ง หรือแก้ไขเหตุการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงภายใน แต่ยังไม่จำเป็นต้องประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน

๒.๓.๒ เหตุแห่งการบังคับใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ มีการกำหนดกลไกในการใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้เป็นสองกรณี ดังนี้

(๑) กรณีเหตุการณ์ปกติ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) มีอำนาจหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินแนวโน้มของสถานการณ์ที่อาจก่อให้เกิดภัยคุกคามด้านความมั่นคงภายในราชอาณาจักร รวมทั้งเสนอแผนและแนวทางในการปฏิบัติงาน แล้วรายงานคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป หรือดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติหรือตามมติคณะรัฐมนตรี หรือสภาความมั่นคงแห่งชาติหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย^{๕๗}

(๒) กรณีปรากฏเหตุ การณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร แต่ยังไม่มีความจำเป็นต้องประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน และเหตุการณ์นั้นมีแนวโน้มที่จะมีอยู่ต่อไปเป็นเวลานาน อีกทั้งยังอยู่ในอำนาจหน้าที่หรือความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาของ

^{๕๔}มาตรา ๑๗ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๕๕}มาตรา ๑๖ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๕๖}มาตรา ๑๘ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

^{๕๗}มาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

หน่วยงานของรัฐหลายหน่วย ให้ประกาศใช้ภายใต้พื้นที่และระยะเวลาที่กำหนด และให้ทราบโดยทั่วไป^{๕๘}

๒.๓.๓ ผู้มีอำนาจประกาศพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

กรณีที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร คณะรัฐมนตรีสามารถมีมติมอบหมายให้ กอ.รมน. เป็นผู้รับผิดชอบในการป้องกันปราบปราม ระวัง ยับยั้ง แก้ไข หรือบรรเทาเหตุการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรภายใต้พื้นที่และระยะเวลาที่กำหนด ทั้งนี้ ให้ประกาศให้ทราบโดยทั่วไป^{๕๙} เช่น ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๗

๒.๓.๔ หน่วยงานปฏิบัติการกิจเป็นการเฉพาะ

ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของ กอ.รมน. ในเขตพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งให้ผู้บัญชาการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (นายกรัฐมนตรี) โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจจัดตั้งศูนย์อำนวยการหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นเพื่อปฏิบัติการกิจอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างเป็นการเฉพาะก็ได้^{๖๐} เช่น การจัดตั้งศูนย์อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (ศอ.รส.) (เพื่อแก้ไขปัญหาการชุมนุมช่วงระหว่างรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒)

๒.๓.๕ กำหนดเวลาประกาศพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรและการสิ้นสุด

เนื่องจากพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรมิได้กำหนดกรอบระยะเวลาการประกาศพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรไว้ ดังนั้น ระยะเวลาการประกาศพื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นไปตามที่คณะรัฐมนตรีจะมีมติ เช่น การประกาศพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะกำหนดระยะเวลาไว้หนึ่งปี หรือการประกาศพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาการชุมนุมทางการเมือง เช่น การประกาศพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ กำหนดระยะเวลาไว้สองเดือน (การแก้ไขปัญหาการชุมนุมทางการเมืองช่วงระหว่างรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗)

ทั้งนี้ หากประกาศต่อไปอีกจะต้องดำเนินการใหม่ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง ส่วนบรรดาข้อกำหนด ประกาศหรือคำสั่งใด ๆ ที่ออกตามข้อกำหนดตามความในมาตรา ๑๘ สามารถกำหนดให้มีผลบังคับใช้ต่อไป จนกว่าจะมีการกำหนดเป็นอย่างอื่นได้

อนึ่ง หากเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรสิ้นสุดลง หรือสามารถดำเนินการแก้ไขได้ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบตามปกติ

^{๕๘}มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

^{๕๙}มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

^{๖๐}มาตรา ๑๗ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

นายกรัฐมนตรีต้องประกาศให้อำนาจหน้าที่ของ กอ.รมน. ที่ได้รับมอบหมายสิ้นสุดลงและรายงานผลต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาทราบโดยเร็ว^{๖๑}

๒.๓.๖ ผลของการประกาศพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

(๑) กอ.รมน. มีอำนาจหน้าที่ป้องกัน ปราบปราม ระงับ ยับยั้ง และแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรตามที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้ ในกรณีที่มีความจำเป็น ให้คณะรัฐมนตรี มีอำนาจแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ใน กอ.รมน. เป็นเจ้าพนักงานหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนั้น หรือมีมติให้หน่วยงานของรัฐนั้นมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามกฎหมายในเรื่องดังกล่าวให้ กอ.รมน. ดำเนินการแทน หรือ มีอำนาจดำเนินการด้วยภายในพื้นที่และระยะเวลาที่กำหนด ทั้งนี้ ต้องกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการใช้อำนาจนั้นไว้ด้วย^{๖๒}

อนึ่ง ในการป้องกัน ปราบปราม ระงับ ยับยั้ง และแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ตามที่ได้รับมอบหมายดังกล่าว ผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (นายกรัฐมนตรี) และพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (นายกรัฐมนตรี) มอบหมาย เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่และร่วมเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา^{๖๓}

(๒) เพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ปราบปราม ระงับ ยับยั้ง และแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณ์ภายในพื้นที่ ผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (นายกรัฐมนตรี) โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี มีอำนาจออกข้อกำหนด^{๖๔} ดังนี้

๑) ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องของปฏิบัติการหรืองดเว้นการปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด

๒) ห้ามเข้าหรือให้ออกจากบริเวณพื้นที่อาคาร หรือสถานที่ที่กำหนดในห้วงเวลาที่ปฏิบัติการ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงาน เจ้าหน้าที่ หรือเป็นบุคคลซึ่งได้รับการยกเว้น

๓) ห้ามออกนอกเคหสถานในเวลาที่กำหนด

๔) ห้ามนำอาวุธออกนอกเคหสถาน

๕) ห้ามหรือกำหนดเงื่อนไขการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้นานพาหนะ

๖) ให้บุคคลปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดอันเกี่ยวกับเครื่องมือหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของประชาชน

อนึ่ง การออกข้อกำหนดดังกล่าวต้องไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ประชาชนเกินสมควรแก่เหตุ^{๖๕}

^{๖๑}มาตรา ๑๕ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

^{๖๒}มาตรา ๑๖ วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

^{๖๓}มาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

^{๖๔}มาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

^{๖๕}มาตรา ๑๘ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

(๓) ภายในเขตพื้นที่ที่มีการประกาศพื้นที่ปรากฏเหตุการณัอันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร หากปรากฏว่าผู้ใดต้องการว่าได้กระทำความผิดอันมีผลกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด แต่กลับใจเข้ามาขอตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนได้ดำเนินการสอบสวนแล้วปรากฏว่าผู้นั้นได้กระทำไปเพราะหลงผิดหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์และการเปิดโอกาสให้ผู้นั้นกลับตัวจะเป็นประโยชน์ต่อการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ในการนี้ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนของผู้ต้องหา นั้น พร้อมทั้งความเห็นของพนักงานสอบสวนไปให้ผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (นายกรัฐมนตรี) ในกรณีที่ผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (นายกรัฐมนตรี) เห็นด้วยกับความเห็นของพนักงานสอบสวน ให้ส่งสำนวนพร้อมความเห็นของผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (นายกรัฐมนตรี) ให้พนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องต่อศาล หากเห็นสมควรศาลอาจสั่งให้ส่งผู้ต้องหานั้นให้ผู้อำนวยการเพื่อเข้ารับการอบรม ณ สถานที่ที่กำหนดเป็นเวลาไม่เกินหกเดือนและปฏิบัติตามเงื่อนไขอื่นที่ศาลกำหนดด้วยก็ได้ ทั้งนี้ ศาลสั่งได้ต่อเมื่อผู้ต้องหานั้นยินยอมเข้ารับการอบรมและปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว โดยเมื่อผู้ต้องหาได้เข้ารับการอบรมและปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดดังกล่าวแล้วสิทธิภาคีอาญาที่มาฟ้องผู้ต้องหานั้นเป็นอันระงับไป^{๖๖}

(๔) บรรดาข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำในภารกิจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง^{๖๗}

(๕) การใช้อำนาจในการป้องกันปราบปราม ระงับ ยับยั้ง และแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณัที่กระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ตามที่ได้รับมอบหมายตามมาตรา ๑๕ ถ้าก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนผู้สุจริต กอ.รมน. ต้องจัดให้ผู้นั้นได้รับการชดเชยค่าเสียหายตามควรแก่กรณีตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะรัฐมนตรีกำหนด^{๖๘}

๒.๓.๗ ความคุ้มครองเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรฯ มิได้กำหนดเกี่ยวกับความคุ้มครองเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไว้เป็นการเฉพาะ ความคุ้มครองดังกล่าวจึงเป็นไปตามกฎหมายปกติ

๒.๓.๘ เขตอำนาจการพิจารณาคดีของศาล

การดำเนินคดีใด ๆ อันเนื่องมาจากข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำในภารกิจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรให้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม^{๖๙}

๒.๓.๙ บทกำหนดโทษ

ผู้ใดฝ่าฝืนข้อกำหนดตามมาตรา ๑๘ (๒) ถึง (๖) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ^{๗๐}

^{๖๖}มาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

^{๖๗}มาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

^{๖๘}มาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

^{๖๙}มาตรา ๒๓ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

^{๗๐}มาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

๒.๔ แผนภูมิเปรียบเทียบกลไกและเครื่องมือตามกฎหมายเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงและการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน

๒.๔.๑ กลไกในการแก้ไขปัญหา

๒.๔.๒ เครื่องมือในการรักษาความสงบเรียบร้อย

เครื่องมือในการรักษาความสงบเรียบร้อย

อำนาจ	พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก	ประกาศ/ข้อกำหนด/คำสั่งตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน		ข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายใน
		กรณีร้ายแรง	กรณีทั่วไป	
การจับกุม/ควบคุมตัว	☒	☒		
การรายงานตัว/มาให้ถ้อยคำ		☒	☒	
การตรวจค้น	☒	☒		
การเกณฑ์	☒			
การห้าม	☒	☒	☒	☒
การยึด/อายัด	☒	☒		
การเข้าอาศัย	☒			
การทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสถานที่	☒	☒		
การขับไล่	☒	☒		
กรณีอื่น		☒		☒

๓. ตัวอย่างการใช้กฎหมายเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงและการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินภายในประเทศ

๓.๑ พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๕๕๗

ที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีการประกาศใช้กฎอัยการศึก เท่าที่สามารถตรวจสอบและรวบรวมข้อมูลได้^{๗๑} จำนวน ๑๕ ครั้ง ดังนี้^{๗๒}

๓.๑.๑ กบฏบวรเดช

พระยาพลพลพยุหเสนาซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารบกประกาศใช้กฎอัยการศึกในพื้นที่จังหวัดทหารบกกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๗๖ อันเนื่องมาจากเหตุการณ์กบฏบวรเดช^{๗๓}

๓.๑.๒ สงครามอินโดจีน

พระบรมราชโองการประกาศใช้กฎอัยการศึกในพื้นที่ ๒๔ จังหวัด ได้แก่ เชียงราย น่าน อุตรดิตถ์ เลย ชัยภูมิ อุตรธานี หนองคาย ขอนแก่น นครพนม ร้อยเอ็ด มหาสารคาม สกลนคร นครราชสีมา อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก ระยอง ชลบุรี จันทบุรี และตราด เมื่อวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๘๔ อันเนื่องมาจากเหตุการณ์สงครามอินโดจีน^{๗๔}

๓.๑.๓ สงครามเอเชียบูรพา

พระบรมราชโองการประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๘๔ อันเนื่องมาจากเหตุการณ์สงครามเอเชียบูรพาในสมัยที่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี^{๗๕}

๓.๑.๔ กบฏแมนฮัตตัน

พระบรมราชโองการประกาศใช้กฎอัยการศึกในพื้นที่จังหวัดพระนคร และจังหวัดธนบุรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๙๔ อันเนื่องมาจากเหตุการณ์กบฏแมนฮัตตัน ในสมัยที่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี^{๗๖}

๓.๑.๕ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึดอำนาจจากรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม

พระบรมราชโองการประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ อันเนื่องมาจากเหตุการณ์ที่จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึดอำนาจจากรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม^{๗๗}

^{๗๑} ข้อมูล ณ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖

^{๗๒} สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, กฎอัยการศึก, (พิมพ์ครั้งที่ ๑ : กรุงเทพฯ สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สิงหาคม ๒๕๕๐), หน้า ๒๓ – ๒๔ และ วรชัย แสนสีระ, “จุดต่างแห่งอำนาจตาม พ.ร.บ. กฎอัยการศึกฯ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ และ พ.ร.บ. การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร”, จุลนิติ พ.ค. – มิ.ย. ๒๕๕๓, หน้า ๑๒๙ – ๑๓๐

^{๗๓} <https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1095629.pdf>

^{๗๔} <https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1112612.pdf>

^{๗๕} <https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1113028.pdf>

^{๗๖} <https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1141627.pdf>

^{๗๗} <https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1175087.pdf>

๓.๑.๖ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึดอำนาจจากรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง
คณะปฏิวัติประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ อันเนื่องมาจากเหตุการณ์จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึดอำนาจจากรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งในขณะนั้น^{๗๘}

๓.๑.๗ การยึดอำนาจตนเองของจอมพล ถนอม กิตติขจร
ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒ ให้ใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ อันเนื่องมาจากเหตุการณ์จอมพล ถนอม กิตติขจร ทำการยึดอำนาจตนเอง^{๗๙}

๓.๑.๘ การปฏิรูปการปกครองแผ่นดินของ พล.ร.อ. สกัด ชะลออยู่
คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ ๑ ให้ใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ อันเนื่องมาจากเหตุการณ์พลเรือเอก สกัด ชะลออยู่ ปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน^{๘๐}

๓.๑.๙ การปฏิวัติของ พล.ร.อ. สกัด ชะลออยู่
ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒ ให้คงใช้กฎอัยการศึกตามประกาศของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ ๑ อยู่ต่อไป เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ อันเนื่องมาจากเหตุการณ์พลเรือเอก สกัด ชะลออยู่ ปฏิวัติ^{๘๑}

๓.๑.๑๐ พล.อ. สุนทร คงสมพงษ์ ยึดอำนาจจากรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ
ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ เรื่อง การใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ อันเนื่องมาจากเหตุการณ์พลเอก สุนทร คงสมพงษ์ ยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ

๓.๑.๑๑ การปล้นปืนกองพันพัฒนาที่ ๔
ประกาศกองทัพบกที่ ๔ เรื่อง การใช้กฎอัยการศึกในบางเขตพื้นที่ของจังหวัดนราธิวาส เฉพาะอำเภอบาเจาะ อำเภอรือเสาะ อำเภอตากใบ อำเภอสุไหงปาดี อำเภอยิงอ และอำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดปัตตานี เฉพาะอำเภอกะพ้อ และจังหวัดยะลา เฉพาะอำเภอรามัน เมื่อวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๔๗^{๘๒}

๓.๑.๑๒ การปล้นปืนกองพันพัฒนาที่ ๔
ประกาศกองทัพบกที่ ๔ เรื่อง การใช้กฎอัยการศึกในบางเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส อำเภอเมือง อำเภอควนโดน อำเภอลลึง อำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล อำเภอเมือง อำเภอหนองจิก อำเภอยะหริ่ง อำเภอมายอ อำเภอยะรัง อำเภอแม่ลาน อำเภอสายบุรี อำเภอทุ่งยางแดง อำเภอโคกโพธิ์ อำเภอไม้แก่น และอำเภอปะนาแระ จังหวัดปัตตานี อำเภอเมือง และกิ่งอำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลา เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๔๗

^{๗๘}<https://ratchakittha.soc.go.th/documents/1181569.pdf>

^{๗๙}<https://ratchakittha.soc.go.th/documents/1279605.pdf>

^{๘๐}<https://ratchakittha.soc.go.th/documents/1330208.pdf>

^{๘๑}<https://ratchakittha.soc.go.th/documents/1365507.pdf>

^{๘๒}ประกาศกองทัพบกที่ ๔ ตามประกาศใช้กฎอัยการศึกครั้งที่ ๑๑ และครั้งที่ ๑๒ มิได้นำลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่เป็นกรณีที่ได้มีการนำรายงานรัฐบาลทราบแล้วในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๗

๓.๑.๑๓ พล.อ. สนธิ บุญยรัตกลิน ยึดอำนาจจากรัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร
ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้ใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๙ อันเนื่องมาจากเหตุการณ์พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ยึดอำนาจจากรัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร^{๘๓}

๓.๑.๑๔ พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ยึดอำนาจจากรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร
ประกาศกองทัพบก ฉบับที่ ๑/๒๕๕๗ เรื่อง การประกาศใช้พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก โดยให้ใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๗^{๘๔} อันเนื่องมาจากการชุมนุมทางการเมืองก่อนเหตุการณ์ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ยึดอำนาจจากรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร

๓.๑.๑๕ พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ยึดอำนาจจากรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร
ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๒/๒๕๕๗ เรื่อง การประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร โดยให้ใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗^{๘๕} อันเนื่องมาจากเหตุการณ์ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ยึดอำนาจจากรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร

๓.๒ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๕๘
การใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ อาจแบ่งได้เป็น ๒ กรณี ได้แก่ การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินและการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ซึ่งที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีการประกาศใช้ในกรณีดังต่อไปนี้

๓.๒.๑ กรณีสถานการณ์ฉุกเฉิน

(๑) การแก้ไขปัญหาการชุมนุมทางการเมือง ได้แก่
ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร ลงวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑^{๘๖} ในสมัยรัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช อันเนื่องมาจากเหตุการณ์ผู้ชุมนุมสองกลุ่มปะทะกันบริเวณถนนราชดำเนิน

(๒) การป้องกันและแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ได้แก่

ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓^{๘๗} ในสมัยรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา อันเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ซึ่งต่อมาได้มีประกาศขยายระยะเวลาตามประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักรจำนวนทั้งหมด ๑๙ ครั้ง และเมื่อสถานการณ์อันเป็นเหตุของการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินได้คลี่คลายลงอย่างมาก จึงได้มีประกาศ เรื่อง ยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร ประกาศ ข้อกำหนด และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง ลงวันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕^{๘๘}

^{๘๓}<https://ratchakittha.soc.go.th/documents/197179.pdf>

^{๘๔}<https://ratchakittha.soc.go.th/documents/2010314.pdf>

^{๘๕}<https://ratchakittha.soc.go.th/documents/2008405.pdf>

^{๘๖}<https://ratchakittha.soc.go.th/documents/258531.pdf>

^{๘๗}<https://ratchakittha.soc.go.th/documents/17127356.pdf>

^{๘๘}<https://ratchakittha.soc.go.th/documents/17227032.pdf>

๓.๒.๒ กรณีสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง

(๑) การแก้ไขปัญหในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่

ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ในเขตท้องที่จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดยะลา ลงวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๘^{๘๘} ซึ่งได้มีการประกาศขยายระยะเวลาการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามได้มีการออกประกาศยกเลิกการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในบางอำเภอในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยได้มีการออกประกาศกำหนดให้อำเภอดังกล่าวเป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรตามพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรฯ แทน

(๒) การแก้ไขปัญหการชุมนุมทางการเมือง จำนวน ๖ ครั้ง ได้แก่

๑) ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ในเขตท้องที่เขตดอนเมืองและเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร และอำเภอบางพลีและอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๑^{๘๙} ในสมัยรัฐบาลนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ อันเนื่องมาจากเหตุการณ์กลุ่มผู้ชุมนุมเข้ายึดท่าอากาศยานดอนเมืองและท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

๒) ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ในเขตท้องที่จังหวัดชลบุรี ลงวันที่ ๑๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒^{๙๐} ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ อันเนื่องมาจากเหตุการณ์กลุ่มผู้ชุมนุมบุกเข้าไปในบริเวณที่มีการจัดการประชุมสุดยอดอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา

๓) ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี อำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอบางพลี อำเภอพระประแดง อำเภอบางบ่อ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ อำเภอธัญบุรี อำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอสามโคก อำเภอลำลูกกา อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และอำเภอวังน้อย อำเภอบางปะอิน อำเภอบางไทร และอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ลงวันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒^{๙๑} ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ อันเนื่องมาจากเหตุการณ์กลุ่มผู้ชุมนุมปิดถนนในกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล

๔) ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี อำเภอเมืองสมุทรปราการ อำเภอบางพลี อำเภอพระประแดง อำเภอพระสมุทรเจดีย์ อำเภอบางบ่อ และอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และอำเภอวังน้อย อำเภอบางปะอิน อำเภอบางไทร และอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ลงวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓^{๙๒} ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ อันเนื่องมาจากเหตุการณ์กลุ่มผู้ชุมนุมปิดถนนบริเวณแยกราชประสงค์และบุกรัฐสภา

๕) ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี และอำเภอบางพลี จังหวัด

^{๘๘}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/167632.pdf>

^{๘๙}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1766928.pdf>

^{๙๐}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1776967.pdf>

^{๙๑}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1776970.pdf>

^{๙๒}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1827927.pdf>

สมุทรปราการ ลงวันที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗^{๙๔} ในสมัยรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.)

๖) ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ในเขตท้องที่ กรุงเทพมหานคร ลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๓^{๙๕} ในสมัยรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่มคณะราษฎร

๓.๓ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

ที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีการใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรฯ เพื่อแก้ไขปัญหาความมั่นคงในกรณีดังต่อไปนี้

๓.๓.๑ การแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่

(๑) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๒^{๙๖} ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ให้เขตพื้นที่อำเภอจะนะ อำเภอนาทวี อำเภอเทพา และอำเภอสบ้าย้อย จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ถึงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๓ เพื่อให้การบริหารจัดการการรักษาความสงบและความปลอดภัยในพื้นที่ดังกล่าวมีเอกภาพและเกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด ซึ่งได้มีการประกาศพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรต่อเนื่องเรื่อยมา เช่น ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๓^{๙๗} ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๔^{๙๘} ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕^{๙๙} และประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๖^{๑๐๐}

(๒) เมื่อได้มีการประกาศยกเลิกการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในอำเภอใดแล้ว จะมีการประกาศให้อำเภอดังกล่าวเป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรตามพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรฯ แทน ได้แก่

๑) อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี ตามประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๔^{๑๐๑}

^{๙๔}<https://ratchakittha.soc.go.th/documents/1996802.pdf>

^{๙๕}<https://ratchakittha.soc.go.th/documents/17148317.pdf>

^{๙๖}<https://ratchakittha.soc.go.th/documents/1801990.pdf>

^{๙๗}<https://ratchakittha.soc.go.th/documents/1858759.pdf>

^{๙๘}<https://ratchakittha.soc.go.th/documents/1908081.pdf>

^{๙๙}<https://ratchakittha.soc.go.th/documents/1952316.pdf>

^{๑๐๐}<https://ratchakittha.soc.go.th/documents/1991413.pdf>

^{๑๐๑}<https://ratchakittha.soc.go.th/documents/1865427.pdf>

๒) อำเภอบางบัวทอง จังหวัดอยุธยา ตามประกาศ เรื่อง พื้นที่
ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๑^{๑๐๒}

๓) อำเภอสุโขทัย-ลก จังหวัดนครราชสีมา ตามประกาศ เรื่อง
พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม
พ.ศ. ๒๕๖๑^{๑๐๓}

๔) อำเภอสุคริบน จังหวัดนครราชสีมา ตามประกาศ เรื่อง พื้นที่
ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒^{๑๐๔}

๕) อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ตามประกาศ เรื่อง
พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๖ พฤศจิกายน
พ.ศ. ๒๕๖๒^{๑๐๕}

๖) อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี ตามประกาศ เรื่อง พื้นที่
ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๓^{๑๐๖}

๗) อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ตามประกาศ เรื่อง พื้นที่
ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๔^{๑๐๗}

๘) อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส ตามประกาศ เรื่อง พื้นที่
ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๔^{๑๐๘}

๙) อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ตามประกาศ เรื่อง พื้นที่
ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕^{๑๐๙}

๑๐) อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี ตามประกาศ เรื่อง พื้นที่
ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๖^{๑๑๐}

๓.๓.๒ การแก้ไขปัญหาการชุมนุมทางการเมือง จำนวน ๒๔ ครั้ง ได้แก่

(๑) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคง
ภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๒^{๑๑๑} ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
ให้เขตพื้นที่จังหวัดภูเก็ต และทะเลอาณาเขต ๕ กิโลเมตร รอบจังหวัดภูเก็ต เป็นพื้นที่ปรากฏ
เหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๑๐
กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ถึงวันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ เพื่อรักษาความปลอดภัยในการประชุม
รัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนกับรัฐมนตรีต่างประเทศ
คู่เจรจา และการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาค เอเชีย -
แปซิฟิก

^{๑๐๒}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/2141307.pdf>

^{๑๐๓}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/17056655.pdf>

^{๑๐๔}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/17068364.pdf>

^{๑๐๕}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/17110369.pdf>

^{๑๐๖}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/17142305.pdf>

^{๑๐๗}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/17185701.pdf>

^{๑๐๘}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/17190617.pdf>

^{๑๐๙}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/17214747.pdf>

^{๑๑๐}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/140D066S000000002500.pdf>

^{๑๑๑}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1784721.pdf>

(๒) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๒^{๑๑๒} ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ให้เขตพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ถึงวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒ อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดง

(๓) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒^{๑๑๓} ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ให้เขตพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒ ถึงวันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒ อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดง

(๔) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๒^{๑๑๔} ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ให้เขตพื้นที่ตำบลชะอำ ตำบลดอนขุนห้วย ตำบลเขาใหญ่ ตำบลสามพระยา ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และตำบลหัวหิน ตำบลหินเหล็กไฟ ตำบลทับใต้ ตำบลหนองแก อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และทะเลอาณาเขตชายฝั่ง ตำบลชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และตำบลหัวหิน ตำบลหนองแก อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เว้นเขตพระราชฐานวังไกลกังวล เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ถึงวันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ เพื่อรักษาความปลอดภัยในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๑๕ และการประชุมที่เกี่ยวข้อง

(๕) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๒^{๑๑๕} ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ให้เขตพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ถึงวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดง ระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๑๕

(๖) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๒^{๑๑๖} ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ให้เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๒ ถึงวันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดง

(๗) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓^{๑๑๗} ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

^{๑๑๒}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1790379.pdf>

^{๑๑๓}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1792886.pdf>

^{๑๑๔}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1792886.pdf>

^{๑๑๕}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1796442.pdf>

^{๑๑๖}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1801989.pdf>

^{๑๑๗}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1824646.pdf>

ให้เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี อำเภอดุสิต อำเภอสามโคก อำเภอลำลูกกา อำเภอกลองหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว และอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี อำเภอกะทู้มแบน และอำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร อำเภอบางพลี อำเภอบางเสาธง อำเภอบางบ่อ อำเภอพระประแดง และอำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ อำเภอพุทธมณฑล อำเภอสามพราน และอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา และอำเภอบางปะอิน อำเภอบางไทร อำเภอลาดบัวหลวง และอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ถึงวันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดง

(๘) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓^{๑๑๘} ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ให้เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร อำเภอปากเกร็ด และอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี และอำเภอบางพลี อำเภอบางเสาธง อำเภอบางบ่อ อำเภอพระประแดง และอำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ถึงวันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดง

(๙) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓^{๑๑๙} ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ให้เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร อำเภอปากเกร็ด และอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี และอำเภอบางพลี อำเภอบางเสาธง อำเภอบางบ่อ อำเภอพระประแดง และอำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ถึงวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓ อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดง

(๑๐) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓^{๑๒๐} ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ให้เขตพื้นที่ตำบลชะอำ ตำบลทับใต้ตำบลหนองแก อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และทะเลอาณาเขตชายฝั่ง ตำบลชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรีและตำบลหัวหิน ตำบลหนองแก อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เว้นเขตพระราชวังไกลกังวล เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓ ถึงวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓ เพื่อรักษาความปลอดภัยในการประชุมสุดยอดผู้นำลุ่มน้ำโขงตอนล่าง ครั้งที่ ๑

(๑๑) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓^{๑๒๑} ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ให้เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร อำเภอปากเกร็ด และอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี และอำเภอบางพลี อำเภอบางเสาธง อำเภอบางบ่อ อำเภอพระประแดง และอำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัด

^{๑๑๘}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1826147.pdf>

^{๑๑๙}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1826987.pdf>

^{๑๒๐}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1827416.pdf>

^{๑๒๑}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1827896.pdf>

สมุทรปราการ เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓ ถึงวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓ อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดง

(๑๒) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๓^{๑๒๒} ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ให้เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร อำเภอปากเกร็ด และอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี และอำเภอบางพลี อำเภอบางเสาธง อำเภอบางบ่อ อำเภอพระประแดง และอำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓ ถึงวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓ อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดง

(๑๓) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๔^{๑๒๓} ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ให้เขตพื้นที่เขตพระนคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตดุสิต เขตปทุมวัน เขตวังทองหลาง เขตวัฒนา และเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๔ ถึงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๔ อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดง

(๑๔) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๔^{๑๒๔} ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ให้เขตพื้นที่เขตพระนคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตดุสิต เขตปทุมวัน เขตวังทองหลาง เขตวัฒนา และเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๔ ถึงวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดง

(๑๕) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔^{๑๒๕} ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ให้เขตพื้นที่เขตพระนคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตดุสิต เขตปทุมวัน เขตวังทองหลาง เขตวัฒนา และเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ถึงวันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๔ อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดง

(๑๖) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๔^{๑๒๖} ในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ให้เขตพื้นที่เขตพระนคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตดุสิต เขตปทุมวัน เขตวังทองหลาง เขตวัฒนา และเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายใน

^{๑๒๒}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1858759.pdf>

^{๑๒๓}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1867414.pdf>

^{๑๒๔}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1868696.pdf>

^{๑๒๕}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1871685.pdf>

^{๑๒๖}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1875503.pdf>

ราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๔ ถึงวันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่มผู้ชุมนุมเสื้อแดง

(๑๗) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕^{๑๒๗} ในสมัยรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ให้เขตพื้นที่เขตพระนคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย และเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึงวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕ อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่ม กปปส.

(๑๘) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๖^{๑๒๘} ในสมัยรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ให้เขตพื้นที่เขตพระนคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย และเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่ม กปปส.

(๑๙) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๖^{๑๒๙} ในสมัยรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ให้เขตพื้นที่เขตดุสิต เฉพาะแขวงดุสิตและแขวงจิตรลดา เขตพระนคร เฉพาะแขวงพระบรมมหาราชวัง แขวงตลาดยอด แขวงบวรนิเวศ แขวงบ้านพานถม และแขวงบางขุนพรหม และเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เฉพาะแขวงวัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่ม กปปส.

(๒๐) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๖^{๑๓๐} ในสมัยรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ให้เขตพื้นที่เขตดุสิต เฉพาะแขวงดุสิตและแขวงจิตรลดา เขตพระนคร เฉพาะแขวงพระบรมมหาราชวัง แขวงตลาดยอด แขวงบวรนิเวศ แขวงบ้านพานถม และแขวงบางขุนพรหม และเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เฉพาะแขวงวัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่ม กปปส.

(๒๑) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๖^{๑๓๑} ในสมัยรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ให้เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี และอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ เว้นแต่ในเขตพื้นที่เขตดุสิต เฉพาะแขวงดุสิตและแขวงจิตรลดา เขตพระนคร เฉพาะแขวงพระบรมมหาราชวัง

^{๑๒๗}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1950529.pdf>

^{๑๒๘}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1978332.pdf>

^{๑๒๙}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1986946.pdf>

^{๑๓๐}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1988182.pdf>

^{๑๓๑}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1991419.pdf>

แขวงตลาดยอด แขวงบวรนิเวศ แขวงบ้านพานถม และแขวงบางขุนพรหม และเขตป้อมปราบ ศักดิ์รพ่าย เฉพาะแขวงวัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร ให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่ม กปปส.

(๒๒) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖^{๑๓๒} ในสมัยรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ให้เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี และอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ถึงวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่ม กปปส.

(๒๓) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๗^{๑๓๓} ในสมัยรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ให้เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี และอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ถึงวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๗ อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่ม กปปส.

(๒๔) ประกาศ เรื่อง พื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ลงวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๗^{๑๓๔} ในสมัยรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ให้เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี และอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยให้มีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๗ อันเนื่องมาจากการชุมนุมของกลุ่ม กปปส.

๔. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงและการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินที่ผ่านมา

๔.๑ ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการเลือกใช้กฎหมายให้เหมาะสมกับสถานการณ์

เมื่อพิจารณาเหตุตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายทั้งสามฉบับแล้ว จะเห็นได้ว่า เราไม่สามารถที่จะแยกเหตุแห่งการประกาศใช้กฎหมายแต่ละฉบับออกจากกันอย่างชัดเจนว่า เหตุการณ์ในลักษณะใดหรือเมื่อข้อเท็จจริงเป็นไปในลักษณะใด จะเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ต้องเลือกใช้กฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก กฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือกฎหมายว่าด้วยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรไว้เป็นการเฉพาะ การเลือกใช้กฎหมายแต่ละฉบับดังกล่าวจึงขึ้นอยู่กับข้อพิจารณาของฝ่ายบริหารที่จะพิจารณาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของเหตุการณ์ และดุลพินิจของแต่ละรัฐบาล ซึ่งที่ผ่านมาเคยมีหลายกรณีที่ประชาชนฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรม

^{๑๓๒}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1994934.pdf>

^{๑๓๓}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/2002273.pdf>

^{๑๓๔}<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/2005146.pdf>

เนื่องจากเห็นว่าการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน เป็นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะเห็นว่ายังไม่มีข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุให้มีการประกาศใช้กฎหมายดังกล่าวได้

สำหรับการตรวจสอบว่าการเลือกใช้กฎหมายเป็นไปโดยถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ ปัจจุบันยังไม่ปรากฏว่าฝ่ายตุลาการได้มีคำสั่งหรือคำพิพากษาว่า การประกาศใช้กฎหมายพิเศษสำหรับแต่ละเหตุการณ์เป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ เนื่องจากฝ่ายบริหารยังเป็นผู้รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งถ้าฝ่ายบริหารสามารถอธิบายเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องมีการประกาศใช้กฎหมายพิเศษได้แล้ว ขณะนี้จึงยังไม่มีกรณีที่ฝ่ายตุลาการได้มีคำพิพากษาว่า การประกาศใช้กฎหมายพิเศษเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย คงมีแต่คำพิพากษาในทำนองว่าการประกาศใช้กฎหมายพิเศษเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว

๔.๒ ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก กฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และกฎหมายว่าด้วยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ทับซ้อนกัน

การประกาศใช้กฎหมายทั้งสามฉบับมีประเด็นที่น่าพิจารณาในเชิงข้อกฎหมายว่า จะสามารถประกาศทับซ้อนกันได้หรือไม่ เมื่อพิจารณามาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรฯ ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรแต่ยังไม่มีความจำเป็นต้องประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน...” แล้ว จึงปรากฏชัดเจนในกฎหมายว่า จะไม่สามารถประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินและกฎหมายว่าด้วยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องเดียวกันทับซ้อนกันได้ เพราะมาตรา ๑๕ ดังกล่าว ได้แบ่งระดับของความร้ายแรงและความจำเป็นของแต่ละเหตุการณ์ที่เหมาะสมกับกฎหมายทั้งสองฉบับไว้แล้ว แต่ถ้าเป็นกรณีการแก้ไขปัญหาคนละเรื่องกัน ก็สามารถประกาศใช้กฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวทับซ้อนกันในเขตพื้นที่เดียวกันได้ เช่น การประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ สำหรับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ทับซ้อนกับพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรฯ สำหรับการแก้ไขปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สำหรับการประกาศใช้กฎอัยการศึกทับซ้อนกับกรณีที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรหรือการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินนั้น เนื่องจากในกฎหมายทั้งสามฉบับข้างต้นมิได้ห้ามหรือกำหนดเงื่อนไขในการประกาศใช้กฎหมายดังกล่าวทับซ้อนกันได้ในพื้นที่เดียวกัน ในทางปฏิบัติที่ผ่านมาจึงมีกรณีที่มีการประกาศใช้กฎอัยการศึกกับพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ เช่น ในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนที่เป็นพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยการประกาศใช้ในกรณีนี้จะเป็นประเด็นในเรื่องความมั่นคงเหมือนกัน ดังนั้น จึงอาจมีความสับสนและยุ่งยากแก่ผู้อยู่ในบังคับกฎหมายว่า จะถูกใช้บังคับโดยกฎหมายใด สิทธิและหน้าที่ของประชาชนที่อยู่ในบังคับของกฎหมายจะมีอยู่อย่างใดบ้าง จึงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ

๔.๓ ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการทบทวนมาตรการที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา

การที่พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ได้ออกแบบให้ในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินแต่ละเหตุการณ์ ฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถออกข้อบังคับหรือประกาศเพื่อกำหนดมาตรการที่เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาให้มีประสิทธิภาพได้ จึงควรที่

ผู้รับผิดชอบการแก้ไขสถานการณ์จะต้องหามาตรการที่สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ รวมถึง ทบทวนการมีผลสัมฤทธิ์ของแต่ละมาตรการเพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการขึ้นใหม่หรือแนวทางการแก้ไขปัญหาซึ่งสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงไปของสภาพข้อเท็จจริง เช่น กรณีการแก้ไขปัญหา การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่มีการกำหนดมาตรการขึ้นใหม่อยู่เสมอเพื่อให้ สอดคล้องกับความจำเป็นของการป้องกันและแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ที่เปลี่ยนแปลงไป

สำหรับการแก้ไขปัญหานี้ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ก็เช่นเดียวกัน เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบันและบริบทแวดล้อมของปัญหาในเรื่องนี้อาจมีบางเรื่อง ที่เปลี่ยนแปลงไป จนมาตรการที่กำหนดไว้ตั้งแต่เริ่มมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘^{๑๓๕} ไม่เหมาะสมหรือสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หากผู้รับผิดชอบ การแก้ไขสถานการณ์ได้มีการทบทวนและกำหนดมาตรการซึ่งเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ ในปัจจุบัน ก็น่าจะทำให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔.๔ ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตาม กฎหมายเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงและการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน

การที่มาตรา ๙ และมาตรา ๑๑ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการใช้มาตรการพิเศษเพื่อป้องกันและแก้ไข สถานการณ์ฉุกเฉิน รวมถึงการที่มาตรา ๑๗ แห่งพระราชกำหนดดังกล่าว ให้ความคุ้มครองแก่เจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานให้ไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัย เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ในการ ระงับหรือป้องกันการกระทำผิดกฎหมาย หากเป็นการกระทำที่สุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกิน สมควรแก่เหตุหรือไม่เกินกว่ากรณีจำเป็น นั้น ถือเป็นกรณีที่กฎหมายให้ความคุ้มครองแก่เจ้าหน้าที่ ของรัฐอย่างมาก จนนำมาซึ่งปัญหาของการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของ

^{๑๓๕}(๑) ประกาศ เรื่อง การให้ประกาศที่คณะรัฐมนตรีกำหนดตามประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงยังคงมีผลใช้บังคับ ลงวันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ (ข้อมูล ณ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖) ที่กำหนดว่า “...เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการปฏิบัติการป้องกัน แก้ไข หรือระงับสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง อาศัย อำนาจตามความในมาตรา ๗ และมาตรา ๑๑ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้บรรดาประกาศที่คณะรัฐมนตรีกำหนดขึ้นตามประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในเขตท้องที่จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดยะลา ลงวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ และตามประกาศ เรื่อง การจัดตั้งหน่วยงานพิเศษเพื่อปฏิบัติการตามพระราชกำหนดการบริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ลงวันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่า คณะรัฐมนตรีจะกำหนดเป็นอย่างอื่น...”

(๒) ประกาศ เรื่อง การให้ประกาศและคำสั่งที่นายกรัฐมนตรีกำหนดตามประกาศสถานการณ์ ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงยังคงมีผลใช้บังคับ ลงวันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ (ข้อมูล ณ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖) ที่กำหนดว่า “...เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการปฏิบัติการป้องกัน แก้ไข หรือระงับสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๗ และมาตรา ๑๑ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ นายกรัฐมนตรีจึงให้บรรดาประกาศและคำสั่งที่นายกรัฐมนตรีกำหนดขึ้นตามประกาศสถานการณ์ ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในเขตท้องที่จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดยะลา ลงวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ ๑/๒๕๕๐ เรื่อง การแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ หัวหน้าผู้รับผิดชอบในการแก้ไข สถานการณ์ฉุกเฉิน ลงวันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๐ และตามประกาศขยายระยะเวลาการประกาศสถานการณ์ ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในเขตท้องที่ดังกล่าวเท่าที่ยังคงมีผลใช้บังคับอยู่ในวันที่ประกาศนี้ใช้บังคับ ให้มีผลใช้บังคับ ต่อไปจนกว่านายกรัฐมนตรีจะกำหนดเป็นอย่างอื่น...”

เจ้าหน้าที่ของรัฐ และหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ จึงสมควรที่จะนำข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายซึ่งผ่านมาแล้วกว่ายี่สิบปีมาทบทวนความเหมาะสมของมาตรการ รวมทั้งความมีประสิทธิภาพของกฎหมายในแง่ความสำเร็จของการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละเรื่องแต่ละประเด็นกับความคุ้มค่าในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนว่า กฎหมายในเรื่องนี้เป็นไปอย่างเหมาะสมและพอสมควรแก่เหตุหรือไม่ อย่างไร สมควรกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการใช้กฎหมายในเรื่องนี้มากขึ้นหรือไม่
